

Skolēna šifrs:

Olimpiāde vēsturē 12. klasei: 2. posms

2013. gada 15. janvāris

**Latvijas vēsture 17. gs. - 20. gs.:
politiskās struktūras, personības un kultūras mantojums**

1. uzdevums.

Izlasiet citātu no grāmatas un atbildiet uz jautājumiem! (6 punkti)

„Valdībai izdevās apspiest revolūciju, bet viņa bija spiesta dot svarīgas politiskas koncesijas, atzīstot pavalstnieku tiesības piedalīties likumdošanas darbā un kontrolēt administrācijas rīcību. Sāka darboties Valsts dome un padome. Izpildot oktobra manifesta solījumus, nācās liberalizēt noteikumus par presi, sapulcēm un biedrībām, kā arī pārtraukt tautskolu rusifikāciju. Legāli varēja pastāvēt pilsoniskās partijas [...] Prese iznāca bez iepriekšējas cenzūras, kas deva iespēju sociālistu partijām legālā ceļā propagandēt savas idejas”.

(No: A. Švābe. *Latvijas vēsture 1800-1914*. Uppsala: Daugava, 1958. 655.lpp.)

1.1. Kāda revolūcija minēta citātā no grāmatas? (1 punkts)

1.2. Kad tā sākas Latvijas teritorijā (atbildiet ar precizitāti līdz datumam)? (1 punkts)

1.3. Kas ir tekstā pieminētā Valsts dome? (1 punkts)

1.4. Kad Valsts dome sāka darboties? (1 punkts)

1.5. Ar ko tekstā pieminētās pilsoniskās partijas atšķīrās no sociālistu partijām (raksturojiet 1-2 teikumus)? (2 punkti)

2. uzdevums

Apskatiet attēlā redzamo pieminekli Rīgā un atbildiet uz jautājumiem! (2 punkti)

2.1. Kam veltīts šis piemineklis? (1 punkts)

2.2. Kāds bija viņa ieguldījums 1812. gada karā starp Napoleona Bonaparta vadīto Franciju un Aleksandra I pārvaldīto Krieviju? (1 punkts)

3. uzdevums.

Nosauciēt partijas, kuras darbojas mūsdienā Latvijā un kuru saknes meklējamas Latvijas Republikā starpkaru perioda parlamentārisma posmā! (2 punkti)

4. uzdevums.

Sakārtojiet tālākminētos notikumus hronoloģiskā secībā, pareizās atbildes ierakstot kvadrātos! (10 punkti)

A	Nīstades miera līguma noslēgšana
B	Latvijas Republikas Satversmes pieņemšana
C	Dzimtbūšanas atcelšana Kurzemes guberņā
D	Pirmā Polijas dalīšana
E	Notiek protesta akcija „Baltijas ceļš”
F	Kauguru nemieri
G	Salaspils kauja
H	Sāk iznākt laikraksts „Mājas Viesis”
I	Latvijas Tautas frontes dibināšana
J	Georga Manceļa sprediķu grāmatas iznākšana

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

5. uzdevums.

Izskaidrojiet vēstures terminus! (5 punkti)

absolūtisms	
panslāvisms	
rokoko	
funkcionālisms	
atkusnis	

6. uzdevums.

Aplūkojiet karikatūru, kas publicēta žurnāla „Svari” 1921. gada 29. jūlija numurā, un atbildiet uz jautājumiem! (11 punkti)

„Tilts.”

Latvija tirdzniecības ziņā taps par tiltu starp Vācijas un Krieviju (Vācu avīzes).
„Tilts’’: „Ja tik viņi staigātu vien, bet viņi slauka gar mani savas netīrās kājas!”

6.1. Ko simbolizē karikatūrā attēlotie cilvēki? (3 punkti)

Gulošais vīrietis _____

Vīrietis karikatūras labajā pusē _____

Vīrietis karikatūras kreisajā pusē _____

6.2. Kādus Latvijas starptautiskā stāvokļa aspektus autors gribējis parādīt ar frāzi „...bet viņi slauka gar mani savas netīrās kājas”? (1 punkts)

6.3. Nosauciet trīs galvenos iemeslus, kādēļ Padomju Krievija un Vācija bija ieinteresēta savstarpējā sadarbībā 20. gs. 20. gadu sākumā? (3 punkti)

6.4. Kādi mākslinieciskie elementi izmantoti attēlā redzamo tēlu raksturošanai? Nosauciet trīs elementus vai stereotipus, ar kuru palīdzību autors mēģinājis raksturot karikatūrā attēloto tēlu nacionāloidentitāti!(4 punkti)

7. uzdevums.

Raksturojiet tālākminēto vēsturisko personību lomu un nozīmi Latvijas politiskajā, sabiedriskajā vai kultūras dzīvē (miniet vismaz divas attiecīgo personību darbības jomas un/vai sasniegumus)! (20 punkti)

Johans Reinholds Patkuls	
Jēkabs Ketlers	
Johans Georgs Eizens	
Pēteris Stučka	
Alberts Kviesis	
Eižens Laube	
Alfrēds Rozenbergs	
Eduards Berklavs	
Zigfrīds Anna Meierovics	
Vilis Lācis	

8. uzdevums.

Izlasiet citātu no grāmatas un atbildiet uz jautājumiem! (6 punkti)

„Politiskās pārvaldes ierēdņi, policija un aizsargi veica arestus Rīgā. Arestēja sociāldemokrātu līderus un aktīvistus, arī dažus K. Ulmaņa pretiniekus no pilsoniskajām aprindām [...]. Nekādu pretošanos ne karaspēks, ne policija nesastapa.

Tonakt Saeimas prezidija priekšsēdētāja P. Kalniņa vasarnīcā Mežaparkā atskanēja vienīgais šāviens, ko griestos raidīja LSDSP Centrālkomitejas loceklis B. Kalniņš.”

(No: 20. gadsimta Latvijas vēsture II. Neatkarīga valsts 1918-1940. Rīga: LVI apgāds, 2003. 593.lpp.)

8.1. Kāds notikums aprakstīts citātā no grāmatas? (1 punkts)

8.2. Kad šis notikums sākās? (1 punkts)

8.3. Kāda ir šī notikuma ietekme uz turpmāko Latvijas vēsturi? Miniet vismaz divas pozitīvas un divas negatīvas šī notikuma sekas! (4 punkti)

9. uzdevums.

Atzīmējiet pareizās atbildes! (3 punkti)

9.1. Lielā Ziemeļu kara rezultātā Vidzeme ar Rīgu nonāk Krievijas impērijas varā. Kam impērijas ietvaros izveidotajā Vidzemes guberņā piederēja augstākā vara? (1 punkts)

- Krievijas caram
- Vidzemes landtāgam
- Vidzemes ģenerālgubernatoram
- Vidzemes landrātu kolēģijai
- Saeimai
- Ministru kabinetam

9.2. Kuras kārtas pārstāvji varēja kļūt par Vidzemes landtāga delegātiem? (1 punkts)

- Pilsētnieki
- Zemnieki
- Garīdznieki
- Muižnieki

9.3. Kurš no valdniekiem lika uzbūvēt pirmo tiltu Rīgā pāri Daugavai? (1 punkts)

- Stefans Batorijs
- Gustavs II Ādolfs
- Kārlis XI
- Kārlis XII
- Pēteris I
- Katrīna II
- Aleksandrs I

10. uzdevums.

Ierakstiet zemāk uzskaitīto personu vārdus tabulā pretim sabiedriskajām kustībām, kurās šīs personas darbojās! (9 punkti)

Īsi (1-2 teikumos) formulējiet galvenās atšķirības starp jaunlatviešiem un Jauno strāvu un ierakstiet tās tabulā! (4 punkti)

Juris Alunāns,
Krišjānis Barons,
Janis Jansons-Brauns,
Atis Kronvalds,
Jānis Pliekšāns (Rainis),
Pēteris Stučka,
Rihards Tomsons,
Krišjānis Valdemārs,
Miķelis Valters.

Jaunlatviešu kustība	
Jaunā strāva	
Galvenās atšķirības starp jaunlatviešu kustību un Jauno strāvu	

11. uzdevums.

Aplūkojiet tabulas un atbildiet uz jautājumiem! (19 punkti)

Tabula Nr. 1. Latvijas iedzīvotāju etniskā sastāva dinamika 20. gadsimta vidū un otrajā pusē (%).						
Gads / Tautība	1935	1959	1970	1979	1989	2000
Latvieši	75,7	62	56,8	53,7	52	57,7
Krievi	10,6	26,6	29,8	32,8	34	29,6
Baltkrievi	1,4	2,9	4	4,5	4,5	4,1
Ukraiņi	0,1	1,4	2,3	2,7	3,5	2,7
Citi	12,5	7,2	7,2	6,4	5	5,9

No: B. Mežgailis. *Etnosu loma demogrāfiskajās pārmaiņās Latvijā*. Rīga: Latvijas Statistikas institūts, 1997. 14.lpp.

Tabula Nr. 2. Latvijas iedzīvotāju dabiskais pieaugums no 1950. -1995. gadam					
Gads	Dzimuši	Miruši	Dabiskais Pieaugums	Precējušies	Šķīrušies (% no 100 laulībām)
1950	33137	24250	8887	19280	1496 (8)
1960	35468	21314	14154	23365	5080 (22)
1970	34333	26546	7787	23983	10667 (44)
1980	35534	32100	3434	24611	12650 (51)
1990	37918	34812	3106	23619	10783 (46)
1995	21470	40080	-18610	11180	8465 (76)

No: B. Mežgailis. *Latvijas iedzīvotāju skaita, sastāva un kustības izmaiņas 20. gadsimtā*. Rīga: Latvijas Statistikas institūts, 1996. 17.lpp.

Tabula Nr. 3. Latvijas iedzīvotāju skaita attīstības dinamika 20. gadsimtā			
Gads	Iedzīvotāju skaits Latvijā	Pilsētās %	Laukos %
1945	1435000		
1959	2079948	51,7	48,3
1970	2351903	61	39
1990	2673470	69,3	30,7
1995	2529543	69,1	30,9
1996	2500386	69,0	31,0

No: B. Mežgailis. *Latvijas iedzīvotāju skaita, sastāva un kustības izmaiņas 20. gadsimtā*. Rīga: Latvijas Statistikas institūts, 1996. 7.lpp.

11.1. Ar kādiem 20. gadsimta otrās puses LPSR ekonomiskās attīstības aspektiem saistās tabulā Nr. 1 redzamā latviešu tautības iedzīvotāju īpatsvara samazināšanās līdz 1989. gadam? Nosauciet šīs attīstības galveno cēloni un nozīmīgākās sekas! (2 punkti)

Cēlonis _____

Sekas _____

11.2. Ar kādiem 20. gadsimta otrās puses LPSR demogrāfiskās attīstības aspektiem saistās tabulā Nr. 1 redzamā latviešu tautības iedzīvotāju īpatsvara samazināšanās līdz 1989. gadam? Izmantojot arī tabulu Nr. 2, nosauciet šīs demogrāfiskās attīstības cēloņus! (2 punkti)

11.3. Ar ko ir izskaidrojama tabulā Nr. 2. attēlotā Latvijas iedzīvotāju dabiskā pieauguma samazināšanās 20. gadsimta otrajā pusē? Izmantojot arī tabulu Nr. 3, nosauciet divus būtiskākos aspektus! (2 punkti)

11.4. Ar kādiem politiskiem cēloņiem un kādām sociāli ekonomiskām sekām saistāma latviešu tautības iedzīvotāju īpatsvara palielināšanās Latvijā pēc 1989. gada? Nosauciet galveno cēloni un divus aspektus, kas raksturo šī procesa sekas! (3 punkti)

Cēlonis _____

Sekas _____

11.5. Ar ko izskaidrojama Latvijas iedzīvotāju šķirto laulību skaita palielināšanās 20. gs otrajā pusē? Nosauciet piecus cēloņus (izmantojiet arī tabulu Nr. 3)! (5 punkti)

11.6. Nosauciet, pēc Jūsu domām, divus galvenos cēloņus tabulā Nr. 2 redzamajam mirstības pieaugumam Latvijā, sākot ar 20. gs. 70. gadiem (izmantojiet arī tabulu Nr. 3)! (2 punkti)

11.7. Nosauciet tabulā Nr. 1 minētās trīs „citas” lielākās tautības, kuras bija pārstāvētas Latvijā! (3 punkti)

12. uzdevums.

Izlasiet vēstures avota tekstu un atbildiet uz jautājumiem! (14 punkti)

LPSR iekšlietu ministra A. Eglīša 1949. gada 24. aprīļa ziņojums par LPSR Iekšlietu ministrijas paveikto darbu 1949. gada 25. marta deportācijas akcijā.

„Pilnīgi slepeni

Rīgā, 1949. gada 24. aprīlī

PSRS iekšlietu ministram ģenerālpulkvedim biedram KRUGLOVAM Maskavā

(..) Saskaņā ar Jūsu dotajiem norādījumiem pēc LPSR Valsts drošības ministrijas lūguma tika sniegta būtiska palīdzība, lai veiktu pašu arestēšanas operāciju izsūtīšanai, tādēļ no Iekšlietu ministrijas virsnieku, operatīvā un ierindnieku sastāva un milicijas tika izbrīvēti un operācijas laikā Valsts drošības ministrijas rīcībā nodoti 1400 cilvēki, no kuru vidus par operatīvo grupu priekšniekiem tika nozīmēti 602 cilvēki. (..)

Vairākos apriņķos Iekšlietu ministrijas darbinieki, kuri izpildīja uzdevumu sabiedriskās kārtības nodrošināšanā, pēc savas personīgās iniciatīvas uz ceļiem un apdzīvotās vietās aizturēja aizdomīgas personas, kuras, kā to noskaidroja pārbaudes, bija izvairījušās no izsūtīšanas. (..)

Mēs Valsts drošības ministrijai sniedzām arī lielu palīdzību autotransporta mobilizācijai operācijas vajadzībām. Rīgas pilsētā ar iekšlietu ministrijas Valsts autoinspekcijas palīdzību tika mobilizētas 700 automašīnas un 7 apriņķos – 566 automašīnas, bet pavisam 1266. (..)

Operācijas laikā apstiprinājās mūsu rīcībā esošās ziņas, ka iedzīvotāji jau iepriekš zināja par gaidāmo izsūtīšanu. Pasākuma atklāšanu varēja radīt tas, ka Valsts drošības ministrija savus operatīvos darbiniekus un Valsts drošības ministrijas karaspēku izsūtīja jau 7 – 10 dienas pirms operācijas, nenodrošinot viņu pilnīgu izolāciju no iedzīvotājiem.

Uz vietām nosūtītie kareivji brīvi staigāja pa viensētām un apdzīvotām vietām, kas, bez šaubām, varēja izraisīt piesardzību un aizdomas. (..)

Pamatojoties uz mūsu rīcībā esošajiem faktiem, var domāt, ka par gaidāmo operāciju iedzīvotājus, iespējams, brīdināja arī daži Valsts drošības ministrijas darbinieki. Tā, piemēram, 2 nedēļas pirms operācijas pie Daugavpils apriņķa Līksnas pagasta Veikulēnu sādžā dzīvojošā kulaka Donata Rubina no Rīgas atbrauca viņa radnieks – LPSR Valsts drošības ministrijas darbinieks vecākais leitnants Rubins. Pēc tam kulaks Rubins izpārdeva savu mantu un 10 dienas pirms operācijas no sādžas aizbēga. (..)

Daudzās saimniecībās mājās bija palikuši tikai vecīši, sievietes un bērni, bet ievērojama daļa darbaspējīgo vīriešu bija aizbēguši jau pirms operācijas. (..) Ludzas pilsētā aizbēga 20 no izsūtīšanai paredzētām ģimenēm un daudz vieninieku - jauniešu. (..)

LPSR iekšlietu ministrs A. Eglītis”

(No: E. Pelkaus, atb. red. *Okupācijas varu politika Latvijā 1939. – 1991. Dokumentu krājums.*
Rīga: Nordik, 1999. 283.–290.lpp.)

12.1. Kāds, pēc Jūsu domām, ir galvenais šī dokumenta sagatavošanas mērķis? (4 punkti)

12.2. Kurām dokumentā minētajām iedzīvotāju kategorijām bija vieglāk izvairīties no 1949. gada 25. marta deportācijas? (3 punkti)

12.3. Kas šajā dokumentā tiek saprasts ar apzīmējumu „kulaki”? (2 punkti)

12.4. Kas šajā dokumentā tiek saprasts ar apzīmējumu „vieninieki”? (1 punkts)

12.5. Dokumentā minēts, ka iedzīvotāji jau laikus zinājuši par gaidāmo izsūtīšanu. Kādas pazīmes, kas saistītas ar deportācijas gatavošanu, ļāva Latvijas iedzīvotājiem nojaust pirms 1949. gada 25. marta, ka gatavojas masveida izvešanas akcija? Nosauciet divas dokumentā minētas pazīmes! (2 punkti)

12.6. Balstoties uz savām zināšanām, nosauciet divus galvenos 1949. gada 25. marta Latvijas iedzīvotāju deportācijas akcijas mērķus! (2 punkti)

13. uzdevums.

Aplūkojiet vēsturisko personu portretus un uzrakstiet, kas ir attēlā redzamais cilvēks! (5 punkti)

A

B

C

D

E

A _____

B _____

C _____

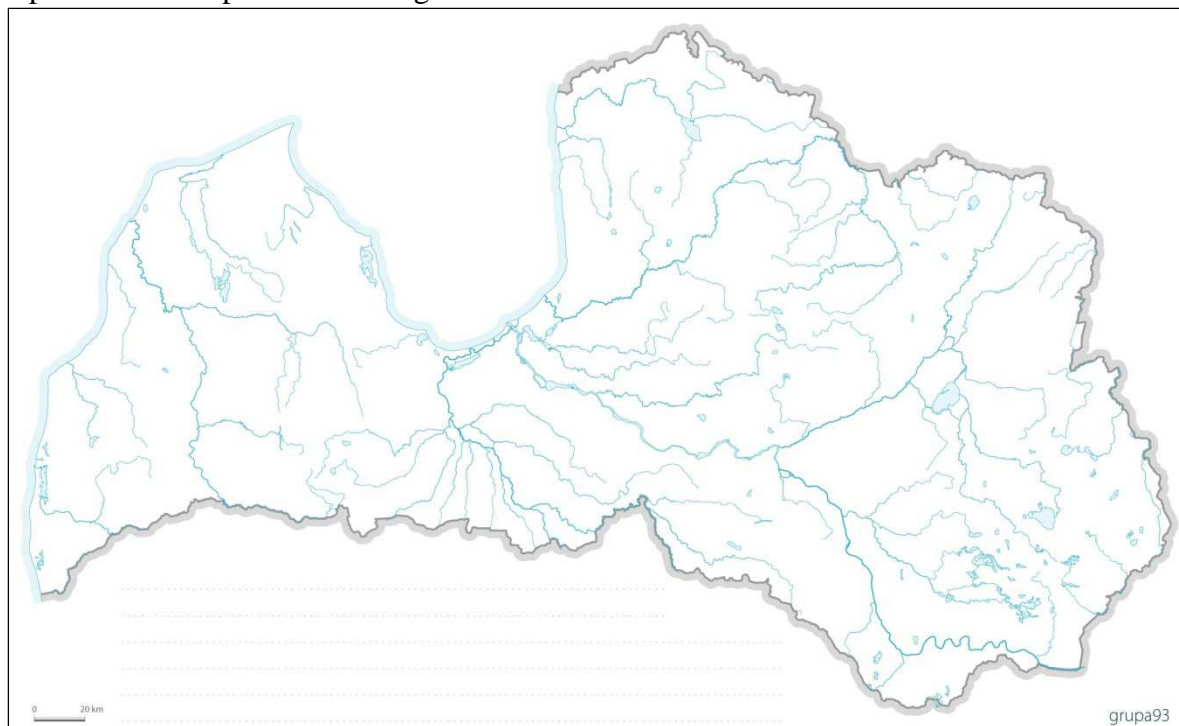
D _____

E _____

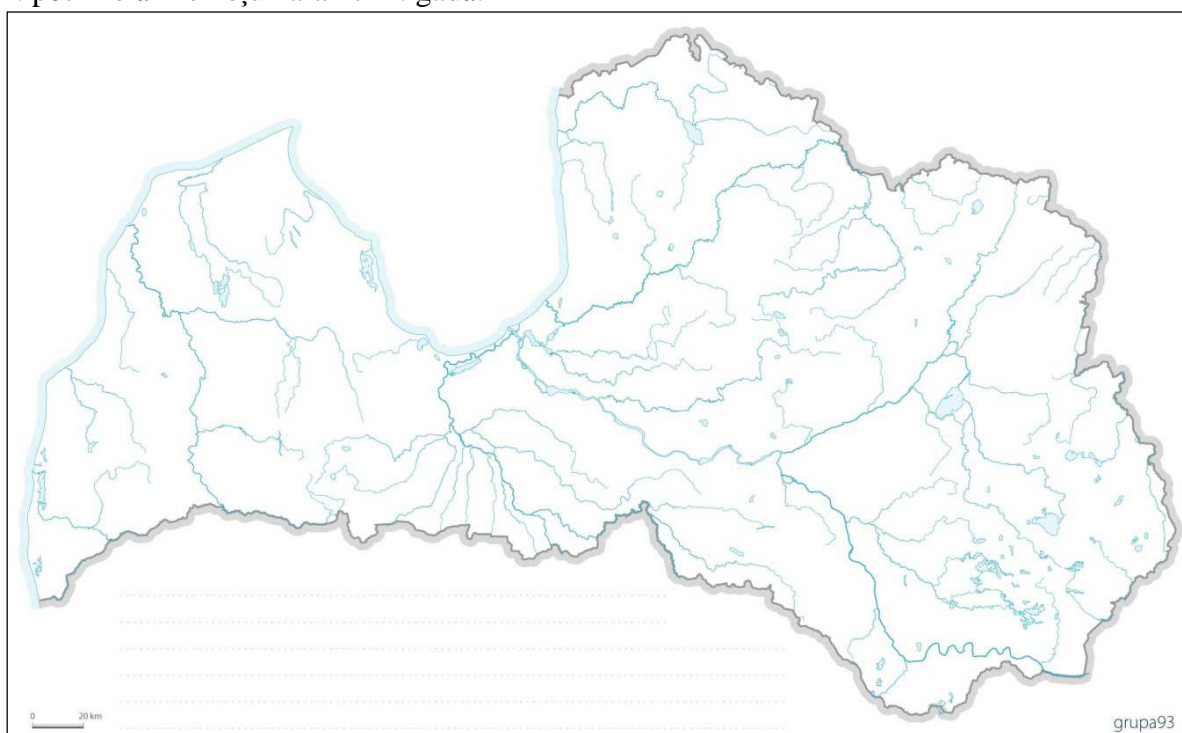
14. uzdevums.

Iezīmējiet kontūrkartēs dažādām valstīm piederošo teritoriālo struktūru robežas Latvijas teritorijā norādītajos gados! Ierakstiet kontūrkartēs šo valdījumu nosaukumus! (12 punkti)

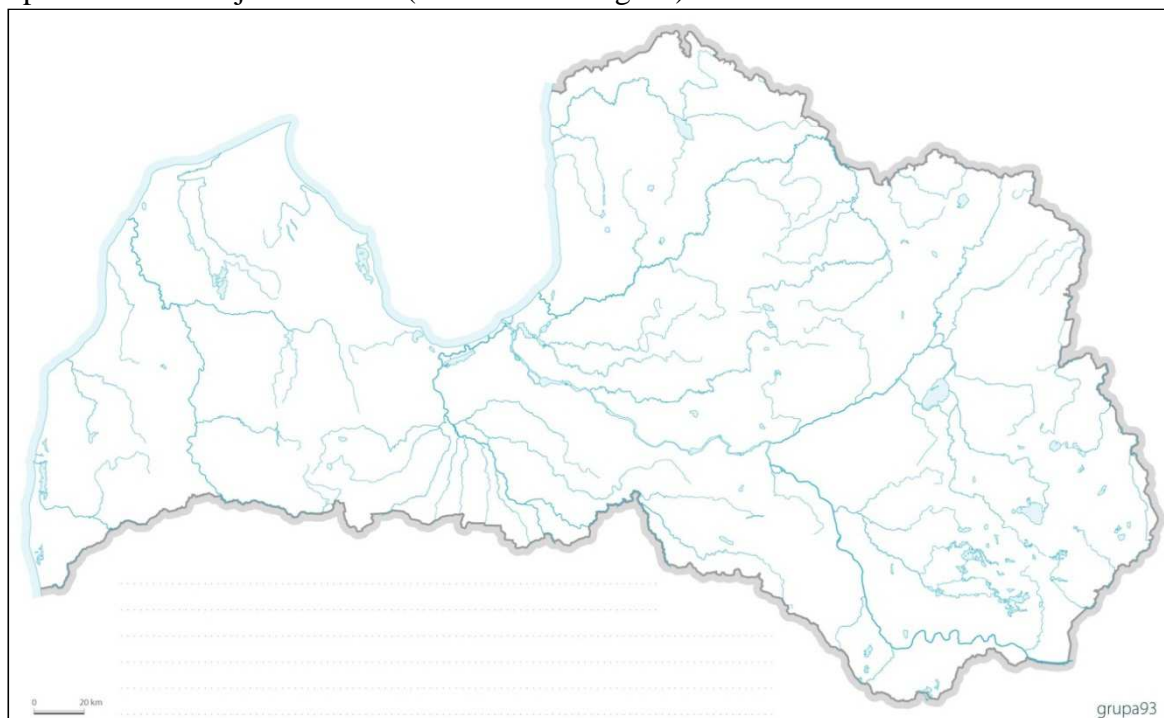
14.1. pēc Altmarkas pamiera 1629. gadā:

14.2. pēc Lielā Ziemeļu kara 1721. gadā:

14.3. pirms trešās Polijas dalīšanas (tā notika 1795. gadā):

15. uzdevums.

Aplūkojiet fotogrāfijas! Kāds objekts, notikums vai vieta redzama attēlā un ar kādu ekonomiskās vai politiskās dzīves notikumu tas ir saistīts? (10 punkti)

A

B

C

D

E

